TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. vasario 25 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvas asmenų judėjimas — Sąjungos pilietybė — Vienodas požiūris — Direktyva 2004/38/EB — 24 straipsnio 2 dalis — Socialinės paramos išmokos — Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 — 4 ir 70 straipsniai — Specialios neįmokinės išmokos pinigais — Nemokėjimas valstybės narės piliečiams per pirmuosius tris gyvenimo priimančiojoje valstybėje mėnesius“

Byloje C-299/14

dėl *Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos federalinės žemės socialinių bylų apygardos teismas, Vokietija) 2014 m. gegužės 22 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2014 m. birželio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen

prieš

Jovanna García-Nieto,

Joel Peña Cuevas,

Jovanlis Peña García,

Joel Luis Peña Cruz

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro pirmosios kolegijos pirmininko pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, teisėjai F. Biltgen, E. Levits, M. Berger (pranešėjas) ir S. Rodin,

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2015 m. balandžio 22 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— J. García-Nieto, J. Peña Cuevas, Jovanlis Peña García ir Joel Luis Peña Cruz, atstovaujamų advokato M. Schmitz,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller,

* Proceso kalba: vokiečių.

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Coesme,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos M. Holt, padedamo baristerio B. Kennelly,

— Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin, M. Kellerbauer ir C. Tufvesson,

susipažinęs su 2015 m. birželio 4 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 18 straipsnio, SESV 45 straipsnio 2 dalies, 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72), iš dalies pakeisto 2010 m. gruodžio 9 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1244/2010 (OL L 338, p. 35, toliau – Reglamentas Nr. 883/2004), 4 ir 70 straipsnių ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46), 24 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen* (Reklinghauzeno apskrities įdarbinimo centras, toliau – įdarbinimo centras) ginčą su J. Peña Cuevas ir J García-Nieto, jų dukterimi Jovanlis Peña García ir J. Peña Cuevas sūnumi Joel Luis Peña Cruz (toliau kartu – Peña-García šeima) dėl šio centro atsisakymo skirti Vokietijos įstatymuose numatytas minimalios apsaugos išmokas (*Grundsicherung*).

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

3 1953 m. gruodžio 11 d. Paryžiuje Europos Tarybos narių pasirašytos ir nuo 1956 m. Vokietijoje galiojančios Europos socialinės paramos ir medicinos pagalbos konvencijos (toliau – Paramos ir pagalbos konvencija) 1 straipsnyje nediskriminavimo principas suformuluotas taip:

„Kiekviena Susitariančioji Šalis įsipareigoja užtikrinti, kad kitų Susitariančiųjų Šalių piliečiai, teisėtai esantys bet kurioje jų teritorijos, kurioje taikoma ši Konvencija, dalyje ir neturintys pakankamai lėšų, turėtų tokią pačią teisę ir tokiomis pačiomis sąlygomis kaip jos pačios piliečiai gauti socialinę ir medicinos pagalbą, <...> numatytą toje teritorijos dalyje galiojančiais teisės aktais.“

4 Pagal Paramos ir pagalbos konvencijos 16 straipsnio b punktą „kiekviena Susitariančioji Šalis praneša Europos Tarybos generaliniam sekretoriui apie kiekvieną naują įstatymą arba kitą teisės aktą, dar nenurodytą I priede. Pranešdama Susitariančioji šalis gali suformuluoti išlygas dėl savo naujo įstatymo arba kitos teisės akto taikymo kitų Susitariančiųjų Šalių piliečiams.“ Remdamasi šia nuostata Vokietijos vyriausybė 2011 m. gruodžio 19 d. nustatė tokią išlygą:

„Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybė neįsipareigoja kitų Susitariančiųjų Šalių piliečiams skirti tokių pačių prašymo pateikimo dieną galiojančios redakcijos Socialinės apsaugos kodekso II knygoje „Minimali socialinė apsauga darbo ieškantiems asmenims“ (*Sozialgesetzbuch Zweites Buch – Grundsicherung für Arbeitsuchende*, toliau – Socialinės apsaugos kodekso II knyga) numatytų išmokų, kokios skiriamos jos pačios piliečiams, ir tokiomis pat kaip jiems taikomomis sąlygomis.“

5 Pagal Paramos ir pagalbos konvencijos 16 straipsnio c punktą apie šią išlygą pranešta kitoms šios konvencijos šalims.

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 883/2004

6 Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje „Vienodas požiūris“ nustatyta:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios išmokos ir prievolės, kaip ir tos valstybės piliečiams.“

7 Šio reglamento III antraštinės dalies 9 skyriuje „Specialios neįmokinės išmokos pinigais“ yra 70 straipsnis „Bendrosios nuostatos“. Šiame straipsnyje numatyta:

„1. Šis straipsnis taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, mokamoms pagal teisės aktus, kurie dėl jų taikymo srities, tikslų ir (arba) teisių įgijimo sąlygų turi ir 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų socialinės apsaugos, ir socialinės paramos teisės aktų savybių.

2. Šiame skyriuje „specialios neįmokinės išmokos pinigais“ – išmokos, kurios:

a) yra skirtos teikti:

   i) papildomą, pakaitinį arba pagalbinį draudimą nuo rizikos, kurią apima 3 straipsnio 1 dalyje nurodytos socialinės apsaugos sritys, ir garantuoja atitinkamiems asmenims minimalias pragyvenimo pajamas atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės ekonominę ir socialinę padėtį;

   ii) tik specialią apsaugą neįgaliesiems, glaudžiai susijusią su minėto asmens socialine aplinka atitinkamoje valstybėje narėje,

   ir

b) finansuojamos tik iš privalomųjų mokesčių, skirtų padengti bendrąsias viešąsias išlaidas, o išmokų skyrimo ir skaičiavimo sąlygos nepriklauso nuo išmokos gavėjo įmokų. Tačiau išmokos, skiriamos kaip įmokinės išmokos priedas, vien dėl šios priežasties nelaikomos įmokinėmis,

   ir

c) yra išvardytos X priede.

3. Šios antraštinės dalies 7 straipsnis ir kiti skyriai netaikomi išmokoms, nurodytoms šio straipsnio 2 dalyje.

4. 2 dalyje nurodytos išmokos mokamos tik toje valstybėje narėje, kurioje atitinkami asmenys gyvena, pagal jos teisės aktus. Tokias išmokas savo lėšomis moka gyvenamosios vietos įstaiga.“

8 Reglamento Nr. 883/2004 X priede „Specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kiek tai susiję su Vokietijos Federacine Respublika, nurodytos tokios išmokos:

„<...>

b) Išmokos, skirtos garantuoti lėšas pragyvenimui pagal pagrindinę nuostatą dėl darbo ieškančių asmenų, išskyrus atvejus, kai šių išmokų atžvilgiu įvykdomi tinkamumo reikalavimai gauti laikiną priedą po to, kai gauta bedarbio pašalpa (Socialinės apsaugos kodekso II knygos 24 straipsnio 1 dalis).“

Direktyva 2004/38

9 Pagal Direktyvos 2004/38 10, 16 ir 21 konstatuojamąsias dalis:

„(10) Tačiau savo teisėmis gyventi besinaudojantys asmenys neturėtų tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai per pradinį gyvenimo joje laikotarpį. <...>

<...>

(16) Tol, kol turintieji teisę gyventi šalyje netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, jie neturėtų būti išsiunčiami iš šalies. Todėl išsiuntimo iš šalies priemonė neturėtų būti automatinė socialinės paramos sistemos regreso teisės pasekmė. Priimančioji valstybė narė turėtų išnagrinėti, ar tai nėra laikini sunkumai, ir atsižvelgti į gyvenimo joje trukmę, asmenines aplinkybes ir suteiktos paramos dydį, kad nuspręstų, ar asmuo tapo nepagrįsta našta jos socialinės paramos sistemai ir tęstų jo išsiuntimo iš šalies procedūrą. Išsiuntimo iš šalies priemonė jokiu būdu neturėtų būti taikoma darbuotojams, savarankiškai dirbantiesiems ar ieškantiems darbo, kaip apibrėžta Teisingumo Teismo, išskyrus valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežastis.

<...>

(21) Tačiau priimančiajai valstybei narei paliekama teisė nuspręsti, ar ji suteiks socialinę paramą per pirmuosius tris gyvenimo joje mėnesius (ar ilgesnį laiką ieškantiesiems darbo) Sąjungos piliečiams, kurie nėra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji [samdomi darbuotojai ar savarankiškai dirbantys asmenys] arba išlaiko tą statusą, ar jų šeimos nariams arba paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, iki teisės nuolatos gyventi šalyje įgijimo.“

10 Šios direktyvos 6 straipsnyje „Teisė gyventi šalyje iki trijų mėnesių“ numatyta:

„1. „Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje iki trijų mėnesių trukmės laikotarpį, netaikant jokių reikalavimų ar formalumų, išskyrus reikalavimą turėti tapatybės kortelę arba pasą.“

2. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos taip pat taikomas šeimos nariams, turintiems galiojantį pasą, kurie nėra valstybės narės piliečiai, lydintiems ar atvykstantiems pas Sąjungos pilietį.“

11 Minėtos direktyvos 7 straipsnio „Teisė gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius“ 1 dalyje nustatyta:

„Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje [teritorijoje] ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji [samdomi darbuotojai arba savarankiškai dirbantys asmenys] priimančiojoje valstybėje narėje, arba

b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, <...>

<...>“

12 Pagal tos pačios direktyvos 14 straipsnį „Teisės gyventi šalyje išlaikymas“:

„1. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi 6 straipsnyje numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

2. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai [turi] 7, 12 ir 13 straipsniuose numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie atitinka ten nustatytus reikalavimus.

Ypatingais atvejais, kai yra pagrįstai abejojama, ar Sąjungos pilietis ar jo šeimos nariai atitinka 7, 12 ir 13 straipsniuose nustatytus reikalavimus, valstybės narės gali patikrinti, ar šių reikalavimų laikomasi. Toks tikrinimas neatliekamas sistemiškai.

3. Išsiuntimo iš šalies priemonė neturi būti Sąjungos piliečio ar jo šeimos nario pasinaudojimo priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistema automatinė pasekmė.

4. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 bei 2 dalių ir nepažeidžiant VI skyriaus nuostatų, išsiuntimo iš šalies priemonė jokiu būdu negali būti taikoma prieš Sąjungos piliečius ar jų šeimos narius, jei:

a) Sąjungos piliečiai yra darbuotojai arba savarankiškai dirbantieji [samdomi darbuotojai arba savarankiškai dirbantys asmenys];

b) Sąjungos piliečiai atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją ieškodami darbo. Tokiu atveju Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai negali būti išsiųsti iš šalies tol, kol jie gali pateikti įrodymus, kad tebeieško darbo ir kad jie turi realių galimybių įsidarbinti.“

13 Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje „Vienodas traktavimas [požiūris]“ numatyta:

„1. Taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antriniuose teisės aktuose, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas traktavimas kaip ir tos valstybės narės piliečiams. Ši teisė suteikiama ir šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir turi teisę gyventi šalyje arba nuolatinio gyvenimo šalyje teisę.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies, priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teises per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą laikotarpį, ir neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų, asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.“

Vokietijos teisė

Socialinės apsaugos kodeksas

14 Socialinės apsaugos kodekso I knygos (*Sozialgesetzbuch Erstes Buch*) 19a straipsnio 1 dalyje nurodytos dviejų rūšių minimalios apsaugos išmokos darbo ieškantiems asmenims:

„Įgyvendinant teisę į minimalią darbo ieškančių asmenų apsaugą galima gauti:

1. išmokas, skirtas integruotis į darbo rinką,

2. išmokas, skirtas pragyvenimui užtikrinti.“

15 Socialinės apsaugos kodekso II knygos 1 straipsnio „Minimalios darbo ieškančių asmenų apsaugos paskirtis ir tikslas“ 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„(1) Minimalia darbo ieškančių asmenų apsauga siekiama sudaryti galimybę asmenims, kurie šia apsauga naudojasi, gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis.

<...>

(3) Minimali darbo ieškančių asmenų apsauga apima išmokas, kuriomis siekiama:

1. panaikinti arba sumažinti nepriteklių, pirmiausia integruojantis į darbo rinką, ir

2. užtikrinti pragyvenimą.“

16 Socialinės apsaugos kodekso II knygos 7 straipsnio „Gavėjai“ 1 dalyje numatyta:

„Išmokos pagal šią knygą skiriamos asmenims, kurie:

1. yra sulaukę 15 metų amžiaus ir dar nėra pasiekę 7a straipsnyje nustatytos amžiaus ribos,

2. yra darbingi,

3. yra nepasiturintys ir

4. nuolat gyvena Vokietijos Federacinėje Respublikoje (darbingi gavėjai).

Išskyrus:

1. užsieniečius, kurie nėra samdomi darbuotojai ar savarankiškai dirbantys asmenys Vokietijos Federacinėje Respublikoje ir kurie neturi teisės laisvai judėti pagal Įstatymo dėl laisvo Sąjungos piliečių judėjimo [(*Freizügigkeitsgesetz/EU*, toliau – Įstatymas dėl laisvo judėjimo)] 2 straipsnio 3 dalį, ir jų šeimos narius per pirmuosius tris jų gyvenimo šalyje mėnesius,

2. užsieniečius, kurių teisė gyventi šalyje grindžiama tik darbo paieškomis, ir jų šeimos narius,

<...>

Antro sakinio 1 punktas netaikomas užsieniečiams, kurie gyvena Vokietijos Federacinėje Respublikoje turėdami leidimą gyventi šalyje, išduotą pagal Įstatymo dėl teisės gyventi šalyje [(*Aufenthaltgesetz*)] 2 skirsnio 5 skyrių. Nuostatos dėl teisės gyventi šalyje ir toliau taikomos.“

17 Iš minėto 7 straipsnio 2 ir 3 dalių matyti, kad nedarbingi nepilnamečiai, gyvenantys su darbingais gavėjais ir kartu su jais sudarantys „bendruomenę, kuriai reikia paramos“, turi išvestinę teisę gauti Socialinės apsaugos kodekso II knygoje numatytas išmokas.

18 Socialinės apsaugos kodekso II knygos 8 straipsnio „Darbingumas“ 1 dalis suformuluota taip:

„Bet kuris asmuo, kuris dėl ligos ar negalios artimiausiu metu nėra nepajėgus dirbti ir gali vykdyti profesinę veiklą bent tris valandas per dieną įprastomis darbo rinkos sąlygomis, yra darbingas.“

19 Socialinės apsaugos kodekso II knygos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Bet kuris asmuo, kurio pajamos ar turtas, į kuriuos reikia atsižvelgti, neužtikrina arba pakankamai neužtikrina jo pragyvenimo ir kuris negauna būtinos pagalbos iš kitų asmenų, visų pirma savo šeimos narių ar kitų socialines išmokas skiriančių subjektų, yra nepasiturintis.“

20 Socialinės apsaugos kodekso II knygos 20 straipsnyje pateiktos papildomos nuostatos dėl pagrindinių pragyvenimo poreikių. Socialinės apsaugos kodekso II knygos 21 straipsnyje numatytos taisyklės dėl papildomų poreikių, o minėto kodekso 22 straipsnyje – dėl būsto ir jo šildymo poreikių. Galiausiai Socialinės apsaugos kodekso II knygos 28–30 straipsniuose reglamentuojamos švietimo ir įtraukties išmokos.

21 Socialinės apsaugos kodekso XII knygos 1 straipsnis, kuriame reglamentuojama socialinė parama, suformuluotas taip:

„Socialinės paramos paskirtis yra sudaryti galimybę jos gavėjams gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis. <...>“

22 Socialinės apsaugos kodekso XII knygos 21 straipsnyje numatyta:

„Pragyvenimą užtikrinančios išmokos nemokamos asmenims, kurie kaip darbingi asmenys arba kaip šeimos nariai turi teisę į išmokas pagal Socialinės apsaugos kodekso II knygą. <...>“

Įstatymas dėl laisvo judėjimo

23 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos Įstatymo dėl laisvo judėjimo taikymo sritis apibrėžta šio įstatymo 1 straipsnyje:

„Šiame įstatyme reglamentuojamas kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečių (Sąjungos piliečių) ir jų šeimos narių atvykimas ir gyvenimas šalyje.“

24 Kiek tai susiję su teise atvykti į šalį ir joje gyventi, šio įstatymo 2 straipsnyje nustatyta:

„(1) Teisę laisvai judėti turintys Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi teisę atvykti ir gyventi federalinėje teritorijoje pagal šio įstatymo nuostatas.

(2) Teisę laisvai judėti pagal Sąjungos teisę turi:

1. Sąjungos piliečiai, kurie, siekdami įsidarbinti arba įgyti profesinį išsilavinimą, nori gyventi šalyje kaip darbuotojai.

<...>

5. profesinės veiklos nevykdantys Sąjungos piliečiai, atitinkantys 4 straipsnio reikalavimus,

6. šeimos nariai, atitinkantys 3 ir 4 straipsnių reikalavimus,

<...>

(3) 1 dalyje numatyta teisė nepaveikia samdomų darbuotojų ar savarankiškai dirbančių asmenų

1. laikinojo nedarbingumo susirgus arba įvykus nelaimingam atsitikimui atveju,

2. kompetentingos įdarbinimo tarnybos patvirtinto nedarbo ne savo noru arba savarankiškos veiklos nutraukimo dėl nuo savarankiškai dirbančio asmens valios nepriklausančių aplinkybių atveju, jeigu veikla buvo vykdoma ilgiau kaip metus,

3. profesinio mokymosi, kai mokymasis ir ankstesnė profesinė veikla yra susiję, atveju; sąsaja nebūtina, jeigu Sąjungos pilietis prarado darbą ne savo noru.

Kompetentingos įdarbinimo tarnybos patvirtinto nedarbo ne savo noru atveju iš 1 dalies kylanti teisė išsaugoma šešis mėnesius, jeigu buvo dirbama trumpiau nei metus.

<...>“

25 Įstatymo dėl laisvo judėjimo 3 straipsnyje, skirtame šeimos nariams, nustatyta:

„(1) 2 straipsnio 2 dalies 1–5 punktuose nurodytų Sąjungos piliečių šeimos nariai turi 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisę, jeigu jie lydi Sąjungos pilietį arba pas jį atvyksta. 2 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytų Sąjungos piliečių šeimos nariams tai taikoma laikantis 4 straipsnio sąlygų.

(2) Šeimos nariai yra:

1. sutuoktinis ir 2 straipsnio 2 dalies 1–5 ir 7 punktuose nurodytų asmenų arba jų sutuoktinių žemutinės linijos giminaičiai, kuriems dar nesuėjo 21 metai,

2. 2 straipsnio 2 dalies 1–5 ir 7 punktuose nurodytų asmenų arba jų sutuoktinių aukštutinės arba žemutinės linijos giminaičiai, kuriems šie asmenys arba jų sutuoktiniai užtikrina pragyvenimą.

<...>“

26 Įstatymo dėl laisvo judėjimo 5 straipsnyje „Leidimai gyventi šalyje ir teisės nuolat gyventi šalyje pažymėjimas“ numatyta:

„(1) Teisės nuolat gyventi šalyje pažymėjimas *ex officio* nedelsiant išduodamas Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, turintiems Europos Sąjungos valstybės narės pilietybę, kurie turi teisę laisvai judėti teritorijoje.

<...>

(3) Praėjus trims mėnesiams nuo atvykimo į federalinę teritoriją, kompetentinga užsieniečių reikalų tarnyba gali reikalauti patikimai įrodyti, kad įvykdytos 2 straipsnio 1 dalyje numatytos naudojimosi teise sąlygos. Reikalingus pagrindžiamuosius duomenis ir įrodymus kompetentinga registrų tarnyba gali priimti vykdydama administracinį registravimą. Ši tarnyba perduoda duomenis ir įrodymus kompetentingai užsieniečių reikalų tarnybai. <...>

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

27 Visi Peña-García šeimos nariai yra Ispanijos piliečiai. J. García-Nieto ir J. Peña Cuevas daug metų gyveno kartu Ispanijoje, vedė bendrą ūkį ir buvo laikomi vienu ekonominiu vienetu, nors nebuvo susituokę ir įregistravę partnerystės; jie gyveno su bendra dukra Jovanlis Peña García ir J. Peña Cuevas nepilnamečiu sūnumi Joel Luis Peña Cruz.

28 2012 m. balandžio mėn. J. García-Nieto atvyko į Vokietiją su savo dukra Jovanlis ir 2012 m. birželio 1 d. užsiregistravo kaip ieškanti darbo. Nuo 2012 m. birželio 12 d. ji dirbo virėjo padėjėja; dėl šio darbo ji nuo 2012 m. liepos 1 d. buvo privalomai apdrausta Vokietijos socialiniu draudimu ir gavo 600 eurų (atskaičius mokesčius) mėnesinį darbo užmokestį.

29 2012 m. birželio 23 d. J. Peña Cuevas ir jo sūnus atvyko pas J. García-Nieto ir Jovanlis. Iki 2012 m. lapkričio 1 d. Peña-García šeima gyveno pas J. García-Nieto motiną ir pragyveno iš J. García-Nieto pajamų. Be to, nuo 2012 m. liepos mėn. J. Peña Cuevas ir J. García-Nieto gavo šeimos išmokas už savo vaikus Jovanlis ir Joel Luis, kurie nuo 2012 m. rugpjūčio 22 d. lanko mokyklą.

30 2012 m. liepos 30 d. Peña-García šeima įdarbinimo centrui pateikė prašymą dėl pragyvenimo išmokų pagal Socialinės apsaugos kodekso II knygą (toliau – nagrinėjamos išmokos). Vis dėlto šis centras atsisakė skirti šias išmokas J. Peña Cuevas ir jo sūnui už 2012 m. rugpjūčio ir rugsėjo mėnesius, bet išmokos skirtos nuo 2012 m. spalio mėn.

31 Savo sprendimą atsisakyti skirti išmokas įdarbinimo centras grindė Socialinės apsaugos kodekso II knygos 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 1 punktu; išmokos neskirtos, nes prašymo pateikimo dieną J. Peña Cuevas ir jo sūnus Vokietijoje gyveno mažiau nei tris mėnesius, be to, J. Peña Cuevas nebuvo nei samdomas darbuotojas, nei savarankiškai dirbantis asmuo. Įdarbinimo centro teigimu, nagrinėjamos išmokos neskiriamos ir J. Peña Cuevas sūnui. Kadangi 2011 m. gruodžio 19 d. Vokietijos vyriausybė nustatė Paramos ir pagalbos konvencijos išlygą, iš šios konvencijos nebegalima kildinti teisių.

32 Peña-García šeima dėl šio įdarbinimo centro sprendimo pareiškė ieškinį *Sozialgericht Gelsenkirchen* (Gelzenkircheno socialinių bylų teismas), o šis dėl su nacionalinės teisės aktų struktūra susijusių priežasčių atmetė išmokų neskyrimo pagrindus, nurodytus Socialinės apsaugos kodekso II knygos 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 1 punkte. Įdarbinimo centras dėl pastarojo teismo sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, t. y. *Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos socialinių bylų apygardos teismas).

33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl to, ar visiškas galimybės gauti nagrinėjamas išmokas atėmimas suderinamas su Sąjungos teise Socialinės apsaugos kodekso II knygos 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 1 punkte nurodytais atvejais.

34 Šiomis aplinkybėmis *Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos socialinių bylų apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje numatytas nediskriminavimo principas, išskyrus šio reglamento 70 straipsnio 4 dalyje nurodytą išmokų mokėjimo ne toje valstybėje, kur asmuo gyvena, draudimą, taikomas ir specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, kaip jos suprantamos pagal minėto reglamento 70 straipsnio 1 ir 2 dalis?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar ir prireikus kiek galimi Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje nurodyto vienodo požiūrio principo apribojimai nacionalinės teisės aktų nuostatomis, kuriomis įgyvendinama Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalis ir pagal kurias teisė į tokias išmokas, nedarant išimčių, netaikoma pirmuosius tris buvimo šalyje mėnesius, jei

Sąjungos piliečiai Vokietijos Federacinėje Respublikoje nėra nei samdomi darbuotojai, nei savarankiškai dirbantys asmenys ir pagal Įstatymo dėl laisvo judėjimo 2 straipsnio 3 dalį neturi teisės laisvai judėti šalyje?

3. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar pagal kitus pirminėje teisėje, visų pirma SESV 45 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su SESV 18 straipsniu, įtvirtintus vienodo požiūrio principus draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią Sąjungos piliečiams pirmuosius tris buvimo šalyje mėnesius be išimčių neskiriamos socialinės išmokos, skirtos pragyvenimui užtikrinti ir kartu palengvinančios patekimą į darbo rinką, jei šie Sąjungos piliečiai Vokietijos Federacinėje Respublikoje nėra nei darbuotojai, nei savarankiškai dirbantys asmenys, nei pagal Įstatymo dėl laisvo judėjimo 2 straipsnio 3 dalį gali laisvai judėti šalyje, tačiau gali turėti faktinį ryšį su priimančiąja valstybe, visų pirma su jos darbo rinka?“

35 2015 m. kovo 19 d. sprendime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto nusprendė, kad nereikia atsakyti į pirmąjį klausimą, nes taip pat suformuluotas klausimas buvo pateiktas byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), ir Teisingumo Teismas į jį atsakė teigiamai, nuspręsdamas, jog „Reglamentas Nr. 883/2004 aiškintinas taip, kad „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 3 straipsnio 3 dalį ir 70 straipsnį, patenka į minėto reglamento 4 straipsnio taikymo sritį“.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo klausimo

36 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2004/38 24 straipsnį ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama valstybės narės teisės nuostata, pagal kurią tam tikros „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį, kurios taip pat yra „socialinė parama“ pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį, neskiriamos kitų valstybių narių piliečiams, kurių padėtis tokia, kaip nurodyta minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje.

37 Visų pirma primintina, jog Sprendime *Alimanovic* (C-67/14, EU:C:2015:597, 44–46 punktai) Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad tokios kaip nagrinėjamosios išmokos negali būti kvalifikuojamos kaip piniginės išmokos, skirtos patekimui į valstybės narės darbo rinką palengvinti, o turi būti laikomos „socialine parama“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį.

38 Kiek tai susiję su galimybe gauti tokias išmokas, Sąjungos pilietis gali reikalauti, kad būtų vertinamas taip pat kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį, tik jeigu jo gyvenimas priimančiosios valstybės narės teritorijoje atitinka Direktyvos 2004/38 sąlygas (Sprendimo *Dano*, C-333/13, EU:C:2014:2358, 69 punktas ir Sprendimo *Alimanovic*, C-67/14, EU:C:2015:597, 49 punktas).

39 Leidus asmenims, kuriems pagal Direktyvą 2004/38 nepriklauso teisė gyventi šalyje, reikalauti teisės į socialinę paramą tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos tos šalies piliečiams, būtų nusižengta šios direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje numatytam tikslui užkirsti kelią tam, kad Sąjungos piliečiai, gyvenantys kitose nei kilmės valstybėse narėse, taptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (Sprendimo *Dano*, C-333/13, EU:C:2014:2358, 74 punktas ir Sprendimo *Alimanovic*, C-67/14, EU:C:2015:597, 50 punktas).

40 Todėl siekiant nustatyti, ar tokią socialinę paramą kaip nagrinėjamos išmokos gali būti atsisakyta skirti remiantis nuo Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalies leidžiančia nukrypti nuostata, svarbu iš anksto patikrinti, ar taikomas vienodo požiūrio principas, primintas minėtos direktyvos 24 straipsnio 1 dalyje, ir kartu ar atitinkamas Sąjungos pilietis teisėtai gyvena priimančiosios valstybės narės teritorijoje (Sprendimo *Alimanovic*, C-67/14, EU:C:2015:597, 51 punktas).

41 Šiuo klausimu konstatuotina, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, J. Peña Cuevas savo teisę gyventi šalyje gali grįsti Direktyvos 2004/38 6 straipsnio 1 dalimi.

42 Šioje nuostatoje numatyta, kad Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje iki trijų mėnesių trukmės laikotarpį, netaikant jokių reikalavimų ar formalumų, išskyrus reikalavimą turėti tapatybės kortelę arba pasą, o šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai šią teisę turi tol, kol netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja*, C-424/10 ir C-425/10, EU:C:2011:866, 39 punktas ir Sprendimo *Dano*, C-333/13, EU:C:2014:2358, 70 punktas).

43 Vis dėlto pažymėtina, kad tokiu atveju priimančioji valstybė narė gali remtis Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta leidžiančia nukrypti nuostata ir neskirti minėtam piliečiui prašomos socialinės paramos išmokos (Sprendimo *Dano*, C-333/13, EU:C:2014:2358, 70 punktas).

44 Iš šios nuostatos teksto aiškiai matyti, kad priimančioji valstybė narė gali atsisakyti skirti socialinės paramos išmokas per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius asmenims, kurie nėra samdomi darbuotojai, savarankiškai dirbantys asmenys ar išlaikę tokį statusą.

45 Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 70 punkte, minėta nuostata atitinka Direktyvos 2004/38 tikslą išlaikyti valstybių narių socialinės apsaugos sistemos finansinę pusiausvyrą, įtvirtintą, be kita ko, jos 10 konstatuojamojoje dalyje. Kadangi valstybės narės negali reikalauti Sąjungos piliečių, kad jie turėtų pakankamai išteklių pragyventi ir asmeninį sveikatos draudimą, jei jie tų valstybių narių teritorijoje gyvena ne ilgiau kaip tris mėnesius, teisinga neįpareigoti tų valstybių narių išlaikyti šiuos piliečius per tą laikotarpį.

46 Šiuo klausimu reikia patikslinti, kad nors pagal Direktyvą 2004/38 reikalaujama, kad priimdama sprendimą išsiųsti arba konstatuodama, kad asmuo, gyvendamas šalyje, tampa nepagrįsta našta socialinės apsaugos sistemai, valstybė narė atsižvelgtų į suinteresuotojo asmens individualią situaciją (Sprendimo *Brey*, C-140/12, EU:C:2013:565, 64, 69 ir 78 punktai), individualaus nagrinėjimo nereikia tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

47 Iš tiesų Sprendime *Alimanovic* (C-67/14, EU:C:2015:597, 60 punktas) Teisingumo Teismas nusprendė, kad pačioje Direktyvoje 2004/38, nustatančioje laipsnišką darbuotojo statuso išsaugojimo sistemą, pagal kurią siekiama užtikrinti teisę gyventi šalyje ir gauti socialines išmokas, atsižvelgiama į skirtingus veiksnius, apibūdinančius kiekvieno socialinių išmokų prašytojo individualią situaciją, pirmiausia į ekonominės veiklos vykdymo trukmę.

48 Taigi, jei toks nagrinėjimas nereikalingas tuo atveju, kai pilietis nebeturi darbuotojo statuso ir ieško darbo, *a fortiori* tai taikoma ir asmenims, kurių padėtis tokia kaip J. Peña Cuevas pagrindinėje byloje.

49 Taigi, suteikiant suinteresuotiesiems asmenims galimybę aiškiai žinoti savo teises ir pareigas, Socialinės apsaugos kodekso II knygos 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 1 punkte, siejamame su Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalimi, nustatyta išimtis, pagal kurią Vokietijos Federacinė Respublika neprivalo skirti socialinės paramos pirmuosius tris Sąjungos piliečio gyvenimo jos teritorijoje mėnesius, gali užtikrinti aukštą teisinio saugumo ir skaidrumo lygį skiriant minimalią socialinę paramą nepažeidžiant proporcingumo principo (pagal analogiją žr. Sprendimo *Alimanovic*, C-67/14, -EU:C:2015:597, 61 punktą).

50 Be to, kalbant apie individualų nagrinėjimą, kuriuo siekiama bendrai įvertinti naštą, kurią konkrečiai sukelia išmokų skyrimas visai pagrindinėje byloje nagrinėjamai nacionalinei socialinės apsaugos sistemai, reikia pažymėti, kad vienam prašytojui suteiktą pagalbą sunku pripažinti „nepagrįsta našta“ valstybei narei, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 1 dalį, kuri gali slėgti atitinkamą valstybę narę ne dėl pateikto individualaus prašymo, o būtinai dėl visų jai pateiktų prašymų bendrai (žr. Sprendimo *Alimanovic*, C-67/14, EU:C:2015:597, 62 punktą).

51 Šiomis aplinkybėmis pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį nedraudžiamos tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos tiek, kiek pagal jas kitų valstybių narių piliečiams, kurių padėtis tokia, kaip nurodyta minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje, nesuteikiama teisė gauti tam tikras „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/6 70 straipsnio 2 dalį.

52 Tokia pati išvada darytina ir aiškinant Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį. Nagrinėjamos išmokos, kurios yra „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal minėto reglamento 70 straipsnio 2 dalį, remiantis to paties straipsnio 4 dalimi skiriamos tik toje valstybėje narėje, kurioje suinteresuotasis asmuo gyvena, pagal jos teisės aktus. Darytina išvada, kad nedraudžiama atsisakyti skirti tokias išmokas kitų valstybių narių piliečiams, neturintiems samdomo darbuotojo ar savarankiškai dirbančio asmens statuso, arba asmenims, išlaikantiems šį statusą pirmuosius tris gyvenimo priimančiojoje valstybėje narėje mėnesius (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Brey*, C-140/12, EU:C:2013:965, 44 punktą ir Sprendimo *Dano*, C-333/13, EU:C:2014:2358, 83 punktą).

53 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2004/38 24 straipsnis ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama valstybės narės teisės nuostata, pagal kurią tam tikros „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį, kurios taip pat yra „socialinė parama“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį, neskiriamos kitų valstybių narių piliečiams, kurių padėtis tokia, kaip nurodyta minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje.

Dėl trečiojo klausimo

54 Kadangi trečiasis klausimas pateiktas tik tuo atveju, jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, o Teisingumo Teismas į identišką klausimą, pateiktą bylose, kuriose buvo priimti sprendimai *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) ir *Alimanovic* (C-67/14, EU:C:2015:597), atsakė teigiamai, į trečiąjį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

55 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 24 straipsnį ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeisto 2010 m. gruodžio 9 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1244/2010, 4 straipsnį reikia aiškinti taip, kad

pagal juos nedraudžiama valstybės narės teisės nuostata, pagal kurią tam tikros „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal minėto Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį, kurios taip pat yra „socialinė parama“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį, neskiriamos kitų valstybių narių piliečiams, kurių padėtis tokia, kaip nurodyta minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje.

Parašai.